

УДК 336.77

Бондар О.П., к.е.н., доцент, ТНУ ім. В. Вернадського

ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті досліджуються питання взаємозв'язку фінансового стану і фінансової безпеки будівельних підприємств України.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова безпека, будівельні підприємства

ВСТУП

Фінансовий стан і фінансова безпека будівельних підприємств пов'язані між собою. Від фінансового стану залежить рівень фінансової безпеки будівельного підприємства. Водночас рівень фінансової безпеки характеризує і фінансовий стан підприємства.

Фінансовий стан будь-якого підприємства, зокрема і будівельного, визначається в значній мірі наявністю фінансових ресурсів, джерелами їх формування, обсягами і структурою сукупного капіталу будівельного підприємства, методами фінансового забезпечення. Підприємства будівельного комплексу не мають можливості функціонувати без достатнього обсягу фінансових ресурсів, які можливо отримати за рахунок взаємодії з фінансовим ринком, приватними інвесторами, державними та місцевими органами влади. Фінансові ресурси, вартість їх формування, напрями, строки та обсяги їх використання — це все впливає на фінансовий стан, а, отже, так чи інакше впливає і на рівень фінансової безпеки будівельних підприємств України. Питання фінансової безпеки підприємств розглядали різні українські вчені, зокрема Воробйов Ю.М., Блажевич О.Г. [1, 2], Воробйова О.І., Гладжикурка В.О. [3], Демченко І.В. [4], Горячова К.С. [5], Єрмошенко М.М. [6] та інші. Однак взаємозв'язок фінансового стану і фінансової безпеки будівельних підприємств в дослідженнях не зустрічався, що робить статтю актуальною.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження взаємозв'язку фінансового стану і фінансової безпеки будівельних підприємств України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для оцінки тенденцій фінансового стану будівельних підприємств України дуже важливими є обсяги, динаміка і структура активів та пасивів. Активи дозволяють оцінити майновий стан, а пасиви дають змогу характеризувати рівень фінансового забезпечення будівельних підприємств. Обсяги і динаміка активів і пасивів наведені в табл. 1.

Обсяги і динаміка активів і пасивів будівельних підприємств України *
Таблиця 1 За період дослідження обсяги і динаміка активів постійно змінюються, що свідчить про нестабільність економічного розвитку будівельних підприємств країни, впливу внутрішніх та зовнішніх чинників. Найбільший обсяг активів був досягнутий на кінець 2008 року, що практично в 2,2 рази перевищувало суму активів в 2006 року.

Позиція балансу	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Необоротні активи	32599,7	51258,4	68004,0	63534,7	64597,6
Оборотні активи	43704,4	70815,6	90811,7	87868,2	89470,2
Витрати майбутніх періодів	1247,4	1302,3	2238,6	2148,6	2453,9
Необоротні активи і групи вибуття			72,4	111,7	228,6
Сума активів	77551,5	123376	161127,3	153663	156750,3
Власний капітал	21336,3	28921,9	27421,2	29499,8	27371,9
Забезпечення наступних виплат і платежів	7923,2	9726,4	12536,5	9571,7	8584,7
Довгострокові зобов'язання	9163,8	22313,4	41540,2	38539,1	36810,1
Поточні зобов'язання	38603,4	61367,9	78727,2	75089,6	83367,6
Доходи майбутніх періодів	524,8	1046,7	901,6	963	616
Сума пасивів	77551,5	123376	161127	153663	156750,3

* Складено за даними Держкомстату України [7]

Аналіз пасивів будівельних підприємств свідчить, що практично всі елементи не мають стійкої тенденції до зростання. Так, власний капітал за період 2006-2010 років постійно коливався на 6-8 млрд. грн. Особливе зростання власного капіталу спостерігалось у 2009 році і складало 29,5 млрд. грн. Таке зростання власного капіталу дає підстави стверджувати, що власники будівельних підприємств в умовах фінансово-економічної кризи здійснили заходи щодо фінансової підтримки своїх підприємств.

За 2008-2010 роки фінансово-господарська діяльність будівельних підприємств України характеризувалась наступними показниками (табл. 2).

За останні три роки фінансово-господарська діяльність будівельних підприємств України відрізнялась значними коливаннями, що було обумовлено початком і розвитком фінансово-економічної кризи, загальною нестабільністю будівельного бізнесу. Коливання виручки від реалізації продукції характеризує будівельний комплекс України як нестабільний та схильний до постійних змін. Така ситуація обумовлена як особливостями будівельного бізнесу, так і ризиками та загрозами, що постійно відчувають будівельні підприємства.

За останні три роки фінансовий стан будівельних підприємств характеризувався наступними показниками (табл. 3).

Виходячи з показників фінансового стану будівельних підприємств України, можливо зробити наступні висновки:

1) фінансові показники розвитку будівельних підприємств не мають тенденції до зростання;

2) більшість фінансових показників коливається з року в рік, що свідчить про нестабільність фінансово-господарської діяльності будівельних підприємств;

3) на фінансові показники за останні три роки суттєвий вплив здійснила фінансово-економічна криза 2008-2010 рр.;

4) будівельні підприємства на протязі останніх трьох років залишаються збитковими;

5) у будівельних підприємств України не має можливості для самофінансування необоротних активів;

6) питома вага поточних пасивів за три останні роки постійно зростає;

7) будівельні підприємства не мають фінансових можливостей для довгострокового розвитку.

Отже, фінансовий стан будівельних підприємств не відповідає потребам сталого економічного розвитку, що впливає на рівень фінансової безпеки. Фінансова нестабільність будівельних підприємств є основою низького рівня їх фінансової безпеки. Водночас низький рівень фінансової безпеки не дає змогу підвищувати фінансовий стан будівельних підприємств.

Звідси, можливо дійти до висновку, що фінансовий стан і фінансова безпека є пов'язанні поняття. А тому бажання мати відповідний рівень фінансової безпеки змушує будівельні підприємства забезпечувати відповідний фінансовий стан. Однак фінансовий стан будівельного підприємства залежить, перш за все, від наявності фінансових ресурсів, їх ефективного використання. Збільшення фінансових ресурсів створює додаткові можливості для забезпечення господарської діяльності, будівництва нових об'єктів нерухомості.

Для будівельних підприємств дуже важливо отримувати прибуток від будівельної діяльності. Проте значна частина будівельних підприємств України є збитковими, що свідчить:

1) про неефективність фінансово-господарської діяльності будівельного бізнесу в Україні;

2) значну тінізацію будівельного бізнесу;

3) відсутність стратегії розвитку будівельного комплексу в Україні.

Збитковість будівельних підприємств негативно позначається на їх фінансовій безпеці. Неможливо стверджувати про фінансову безпеку будівельного підприємства, коли з року в рік воно є збитковим, не сплачує податки, не виконує зобов'язання в повному обсязі перед своїми партнерами по бізнесу, не виконує зобов'язання перед персоналом, який постійно змінюється на такому підприємстві.

Фінансова безпека підприємства є тоді, коли є в достатності фінансові ресурси, якими підприємство може вільно користуватись, здійснюючи різні витрати як операційного чи інвестиційного характеру, так і витрати, які спрямовуються в інтересах власників, держави, персоналу тощо. Однак фінансові ресурси будівельних підприємств формуються як за рахунок зовнішніх джерел, так і за рахунок внутрішніх джерел, зокрема створеному на підприємстві прибутку. При відсутності на підприємстві прибутку фактично не створюються внутрішні фінансові ресурси, а, отже, втрачаються можливості для самофінансування необоротних та оборотних активів.

Таблиця 2

Фінансові результати діяльності будівельних підприємств України (за 2008-2010 рр.) *

Показники	2008	2009	2010
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), млн. грн.	157023,4	93993,8	104042,5
Непрямі податки та інші вирахування з доходу, млн. грн.	26348,3	15784,9	17094,8
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції, млн. грн.	130675,1	78208,9	86947,7
Інші операційні доходи, млн. грн.	16678,9	12588,5	9493,6
Інші звичайні доходи, млн. грн.	13346,7	12712,6	11351,0
Надзвичайні доходи, млн. грн.	11,3	14,5	49,1
Разом чисті доходи, млн. грн.	160712,0	103524,5	107841,4
Операційні витрати, млн. грн.	151307,7	91599,7	97548,3
Інші звичайні витрати, млн. грн.	16200,9	15340,9	13296,1
Надзвичайні витрати, млн. грн.	127,6	42,2	9,7
Разом витрати, млн. грн.	168687,4	107963,5	111426,2
Чистий прибуток (збиток)	-7975,4	-4439,0	-3584,8

* Складено за даними Держкомстату України [7]

Таблиця 3

Фінансовий стан будівельних підприємств України за 2008-2010 рр. *

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Чистий доход на 1 грн. активів, грн.	0,811	0,509	0,618
Чистий доход на 1 грн. власного капіталу, грн.	4,765	2,651	3,176
Чистий доход на 1 грн. зобов'язань, грн.	1,086	0,688	0,723
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,153	1,170	1,073
Коефіцієнт концентрації стабільних джерел фінансування	0,428	0,443	0,456
Рентабельність (–збитковість) активів, %	–0,042	–0,022	–0,022
Коефіцієнт автономії	0,170	0,192	0,195
Коефіцієнт самофінансування необоротних активів	0,403	0,464	0,424
Питома вага поточних пасивів у складі сукупного капіталу, %	48,86	48,87	49,64

* Складено за даними Держкомстату України [7]

Для будівельних підприємств є характерним то, що фактично не має фінансових ресурсів для самофінансування створення та оновлення необоротних активів. Звідси, необоротні активи в значній частині будівельних підприємств є орендованими. Частина будівельних підприємств формує свої необоротні активи за рахунок позикових коштів, у т.ч. і поточних зобов'язань, обсяги яких практично досягають 50% в середньому по всім будівельним підприємствам країни.

Таким чином, для забезпечення надійного рівня фінансової безпеки будівельних підприємств необхідно підвищувати їх фінансовий стан, прибутковість господарської діяльності. Однак головне завдання — це створення умов для формування фінансових ресурсів будівельних підприємств на довгостроковій основі.

В основу довгострокового фінансового забезпечення будівельних підприємств повинно бути покладена система довгострокового іпотечного кредитування. При цьому кредитування не лише приватного замовника окремого об'єкта будівництва, перш за все, будівельного підприємства, яке на основі довгострокового іпотечного кредитування будує нові об'єкти нерухомості для окремих замовників під їх контролем. Після завершення будівництва об'єкту замовник викупає об'єкт або частину об'єкту за договірною ціною, яка дозволяє: а) погасити довгостроковий іпотечний кредит будівельному підприємству; б) розрахуватися за поточними зобов'язаннями понад сум іпотечного кредиту, зокрема перед державою по податках та зборах; в) формувати власний прибуток, як джерело задоволення інтересів власників будівельного підприємства, трудового колективу, та забезпечити можливості для самофінансування господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

Таким чином, на основі дослідження встановлено, що фінансовий стан будівельних підприємств не відповідає потребам їх розвитку, що негативно впливає на рівень фінансової безпеки. Значне коливання фінансових показників будівельних підприємств свідчить про загрози і ризики, до яких схильні такі підприємства. Зменшення фінансової нестабільності можливо лише за рахунок стабільного фінансування будівельної діяльності, а для цього необхідно мати довгострокову програму фінансування будівництва за рахунок іпотечного кредитування. При цьому таке кредитування повинно бути спрямовано не на окремих замовників об'єктів нерухомості, а на безпосередньо будівельні підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воробьев Ю.Н. Сущность финансовой безопасности предприятия / Ю.Н. Воробьев, О.Г. Блажевич // Научный вестник: финансы, банки, инвестиции. — 2011. — №3(12). — С. 37-40.
2. Воробйов Ю.М. Фінансова безпека організацій рекреаційної сфери. / Ю.М. Воробйов, О.Г. Блажевич // Научный вестник: финансы, банки, инвестиции. — 2010. — №2(7). — С. 12-19.
3. Воробйова О.І. Фінансування та кредитування будівельного комплексу України. / О.І. Воробйова, В.О. Гладжикурка // Научный вестник: финансы, банки, инвестиции. — 2009. — №1(2). — С. 70-81.
4. Горячова К.С. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства / К.С. Горячева // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: 36. наук. праць. Т.10. — Суми: ВВП «Мрія — 1» ЛТД, УАБС, 2004. — С. 288-295.
5. Демченко І.В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: сутність та умови виникнення / І.В. Демченко // Научный вестник: финансы, банки, инвестиции. — 2010. — №1 (6). — С. 35-38.
6. Єрмошенко М.М. Шляхи взаємного впливу фінансової безпеки держави і підприємства / М.М. Єрмошенко. — Електронний ресурс — Режим доступу: <http://www.dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/2321/1/23.pdf>.
7. Держкомстат України — Веб-ресурс. — Режим доступу. — <http://www.ukrstat.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 16 жовтня